

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI METİNLERİNDE DÜŞÜNCE ALT YAPISI¹

Mehmet TEMİZKAN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, temizkan.mehmet2016@outlook.com

Orcid ID: 0000-0001-7437-6754

Merve ERDEVİR

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, erdevir.m@gmail.com

Orcid ID: 0000-0001-7565-2247

Makale Geliş Tarihi: 25.02.2019 Makale Kabul Tarihi: 16.04.2019

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Temizkan, M. & Erdevir, M. (2019). Ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerinde düşünce alt yapısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (43), 18-45.

Öz

Bu araştırmanın amacı ortaokul kademesinde öğrenim gören 5., 6., 7. ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin yazılı metinlerindeki düşünce alt yapısını değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda yazılı metinlerde yer alan kelime, cümle ve paragraf düzeyindeki temel düşünceler, destekleyici düşünceler, destekleme yönü ve düşüncelerin metin içindeki düzenlenişi incelenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerinde düşünce alt yapısını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde yürütülen betimsel türde bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Hatay ili Antakya ve Defne merkez ilçelerindeki ortaokullar içinden random (rastgele) yöntemiyle belirlenen 4 ortaokulda öğrenim gören 439 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; "Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı", "Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme Formu" ve "Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ortaokul kademesindeki öğrencilerin yazılı metinlerinde temel ve destekleyici düşünceler dengeli bir dağılım göstermemekte; temel düşünceler, destekleme yönü ve

¹Bu çalışma Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı adlı yüksek lisans çalışmasından hareketle üretilmiştir.

destekleyici düşüncelerin kullanımı eksik kalmakta; düşüncelerin düzenlenişiyile ilgili sorunlar yaşanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Dersi, Yazılı Anlatım, Düşünme, Ortaokul Öğrencileri.

SUBSTRUCTURE OF THOUGHT IN THE WRITTEN TEXTS OF STUDENTS IN SECONDARY SCHOOLS

Abstract

The aim of this research is to study in the secondary school level, 5., 6., 7. and 8. To assess the substructure of the thought in the written texts of students at class level. For this purpose, the main thoughts of words, sentences and paragraphs in written texts, supportive thoughts, supporting direction and the arrangement of thoughts within the text are examined. Research is a descriptive study aimed at revealing the cases that are currently in production. Middle School students constitute the universe of research. The sample of the research consists of 439 students who study in 4 secondary schools determined by random through secondary schools in Hatay province Antakya and Defne Central districts. As a data collection tool in research; "Rating Key for the Substructure of Thought in Informative Texts", "Evaluation Form for the Distribution of Thoughts According to Language Units" and "Evaluation Form for the Organization of Thoughts in the Text" was used. According to the findings obtained, the main and supportive thoughts in the written texts of the students in the middle school level do not show a balanced distribution; the main thoughts, the support direction and the use of supportive thoughts remain incomplete; problems are experienced the arrangement of thoughts.

Keywords: Turkish lessons, written expression, thinking, secondary school students.

Giriş

İnsan, doğumundan ölümüne kadar geçen süre içinde diğer insanlarla iletişim kuran sosyal bir varlıktır. Sağlıklı, düzenli ve sistemli bir iletişimin ilk ve en önemli koşulu dile hâkim olmaktır. Aksan (2009: 13)'a göre dil "Sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülene aktarma dizgesidir.". Ergin (2009: 3) ise dili "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş içtimai bir müessese" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlarda dille sağlanan iletişimin yazılı ve sözlü yanına vurgu yapılmaktadır. Dil, hayatımız boyunca iletişim kurarken başvurduğumuz, düşüncelerimizi paylaşmanın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkar. Dil yalnızca iletişim becerilerinin kaynağı olmakla kalmaz aynı zamanda mantıksal çıkarımlar, sınıflamalar, karşılaştırmalar yaparken bireye yol gösterir. Kendini dilin yardımıyla

etkili, doğru ve güzel ifade eden insan bu öz yardımıyla düşüncelerini de sitemli bir bütün hâline getirebilmektedir.

Dil ile birlikte ele alınması gereken bir kavram da düşüncedir. “Düşünce; dış dünyanın insan zihnine yansımasıdır” (TDK, 2009: 591). Bir başka deyişle eylemin ya da devininin süreç içinde ürün formuna girmesidir. Burada eylem düşünme, ürün ise düşüncedir. Aristoteles düşünceyi; akılsal formu kabul eden ve özü kavramamızı sağlayan yeti olarak görmektedir (Ross, 2002: 174). Cüceloğlu’na göre (1994: 205). düşünce, düşünmenin ürünüdür ve onu yaşamımızın her yönünde kullanırız. İnsanın eylemlerinin başlangıç aşaması; düşüncenin beyinde oluşması, büyümesi ve gelişerek değişmesi yoluyla meydana gelmektedir. Sosyal birer varlık olan insanların ortak noktası düşünmek ve düşündüklerini yansıtabilmektir. Düşünceyi yansıtanın en genel yolu ise dildir. Leibniz, “Dil aklın aynasıdır.” der. Düşünmek zihinsel bir eylemdir. Dolayısıyla insan aklının sınırları içinde yer almaktadır. O hâlde dil düşüncenin de aynasıdır. Düşüncenin eyleme yansıyan hâli olan *düşünme* ise “Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi.” olarak tanımlanır (TDK, 2009: 592). Düşünmek bir kültür meselesidir. Kültürün en mühim taşıyıcısı ve koruyucusu yine dildir. Dil ve düşünce bütünü oluşturan kendi içinde biricik ve özel parçalardır. Dil gelişimi ile düşünsel gelişim arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Sapir-Whorf Teorisine göre bir dil çevresine ait kişinin dünyayı ve etrafını algılama gücü, içinde bulunduğu dil-kültür dairesine göre şekil almaktadır. Gedizli’ye göre (2006: 23) “Dil düşüncenin düşünce de dilin eseridir.” Yani insan kendi dilinin sınırları içinde düşünür ve anlar. Dil düşüncenin saptayıcısıdır.

Yazma Becerisi ve Düşünce İlişkisi

Dünyada ve ülkemizde ana dili eğitiminin hedefi, bireylere içine doğdukları dilin imkânlarını, sınırlarını ve kurallarını kavratmaktır. Bu süreçte birey dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerinin hepsinde düşünme süreçlerini kullanır. Dinleme işitilen seslerin anlamlı bir bütün olarak anlama ve anlamlandırma sürecinde bilinçli bir eylemin sonucunda meydana gelir. Bu da düşünmenin sonucunda gerçekleşir. Düşüncenin ve anlamlandırmanın en yoğun olduğu okuma, anlamlı öğrenmede yapı taşı görevi üstlenmektedir. “Etkin bir şekilde yerine getirilen bir okuma eylemi insanın düşüncesini besleyen bir ana kaynak olma özelliğine sahiptir” (Temizkan, 2009: 30). Bir anlatma becerisi olan konuşmada düşünce süreçleri aktif olarak yer alır. Konuşurken dikkat etmemiz gereken ilk şey seçtiğimiz kelimelerin kavramsal ve düşünsel derinliğidir. Türkçe dersi öğretim programında bir anlatma ve ifade etme becerisi olarak ifade edilen yazma, fikir üretimin en yoğun olduğu, düşüncelerin sistemli bir bütün hâlinde sunulduğu bir alandır. “Yazma yazarın amacı ve bakış açısına göre bilgileri zihninde gözden geçirmesi, seçmesi ve kelimeleri buna göre sınırlamasıdır” (Güneş, 2013: 159). Yazma süreci boyunca birey zihinsel işlemler yaparak düşünmektedir.

Yapılandırmacı eğitim öğretimi anlayışıyla birlikte, yazılı anlatım bir davranış ve eylem olmaktan öte bir beceri olarak tanımlanmaktadır. Yazma süreci boyunca

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

bireyin zihinsel ve bilişsel birtakım yeterliliklerinin farkına varması, düşünce ve hayal evrenini genişletmesi, kendi öğrenme stillerini içselleştirmesi sağlanmaktadır. Birey yazarak kendini keşfetmekte ve daha iyi tanımaktadır. Bu da bireyin öğrenmeyi öğrenmesine ve düşüncelerinin sınırlarını aşmasına yardımcı olmaktadır.

Yazma becerisinin temelini düşünme eylemi oluşturmaktadır. Yazmaya başlamadan önce yazma konusu ile ilgili zihinsel tasarımlar ve çıkarımlar gerçekleştirilir. Yazma metninin ilk taslağı zihinde oluşur. Duygu ve düşüncelerin bilişsel stratejiler yoluyla belli bir düzene girmesi gerekmektedir. Düşünceler belli bir hiyerarşik düzenle ve ardışıklık ilkesine uygun olarak yazıya geçirilir. Yazma tanımlarına bakıldığı zaman yazma eyleminin zihinsel etkinlikler ve düşünme ile iç içe olduğu görülmektedir. Güncel Türkçe Sözlük'te (TDK, 2009: 2156) yazmak "Söz ve düşünceyi işaret veya harflerle anlatmak." şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre yazma becerisi öncelikli olarak düşünmeyi gerektirmektedir. Düşünen ve sorgulayan insan kendini ve çevresini tanımaya başlar. Çocukluk çağında ilk tohumların atıldığı merak ve kuşku duygusu zamanla içinde yaşanılan dünyaya dair düşüncelerin oluşmasını sağlar.

Yazma eylemi bir ürün meydana getirmekten ziyade süreç içinde düşündüklerini soyut alandan somut alana aktarmaktır. Yazma bir anda gerçekleşen bir iş değildir. Öncelikle bireyin zihninde oluşan düşüncelerin organize edilmesinden sonra belirli bir sırayla bilgiler örgütlenmektedir. Bu da yazmanın hazırlık aşamasını meydana getirmektedir. *Yazmaya hazırlık* evresinden sonra zihinde tasarlanan bilgilerin örgütlenmesi gerekmektedir. Düşüncelerin düzenlenmesi ancak bir plan ile olmaktadır. Yazılı anlatım her şeyden önce bir planlama becerisini gerektirmektedir. Yazıyı planlamak da zihinsel bir işlemdir. Fikirlerin tasnifi, sıralaması ve sınıflaması bu aşamada gerçekleşmektedir. Birey yazma süreci üzerine ayrıntılı düşünme işlemini planlama aşamasında gerçekleştirmektedir. Yazının planlama evresinden sonra *taslak oluşturma* aşaması gelmektedir. Taslak oluşturma zihinde düzenlenen düşüncelerin ve bilgilerin kâğıtta belli bir düzenle sızlanmasıdır. *Düzenleme* ise temel ve destekleyici düşüncelerin ana fikir etrafında metin içinde uygun yerlerde konumlandığı evredir. Bu aşamada duygu ve düşünceler gözden geçirilir. Bu eylemler zihinsel bir çabanın sonucu ve ürünüdür. Yazmanın en son basamağı *paylaşmadır*. Yazılı ürün hedef kitleye ulaştığında yazma amacı da gerçekleşmektedir.

Yazma becerisi üst düzey düşünme yöntemlerinden biri olan yaratıcı düşünme ile doğrudan ilgilidir. Yaratıcı düşünme becerisi gelişmiş olan bireyler yazma sürecinde daha aktif ve başarılı olmaktadır. Geniş bir hayal gücüne ve özgür düşünme becerisine sahip olan bireylerin yazılı anlatım ve ifade yetkinlikleri gelişmektedir. Yazma becerisi ve düşünme yöntemleri arasındaki bağlantı doğru orantılıdır. "Öğrenciler düşüncelerini mantıksal bütünlük içinde yazma, farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri kullanma, karşılaştırmalar yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflama, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirici çalışmalar yapmalıdır" (Güneş, 2013: 158). Düşünerek yazan

birey, tutarlı ve mantıksal bir bütünlük içinde kendini ifade etme olanağı bulmaktadır. Bireyin yazılı anlatım metni ve yazma süreçleri onun düşünme yöntemleri ve süreçleri hakkında bilgi vermektedir.

Metinde Düşünce ve Düşüncenin Gelişimi

Metin, bir anlatı yapısının içinde yer alan en büyük ve geniş birimdir. Bir metni oluşturan unsurların anlamlı en küçük parçası olan sözcükler cümleleri; cümleler ise paragrafları meydana getirmektedir. Bir düşüncenin, duygunun, tezin ya da antitezin açıklanması ve ifade edilmesi paragraf düzeyinde gerçekleşmektedir. Metin içinde yer alan paragrafların temelini düşünceler oluşturmaktadır. Bir metin genel olarak giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Bu metin yapısı içinde düşünceler bu birimler düzeyinde yer almaktadır. Metnin giriş bölümünde düşünce ortaya atılır. Devamında ortaya atılan düşüncenin sınırları çizilir ve tanımlanır. Bu, bir problem durumunun hissedilip tanımlanması süreci ile benzerlik göstermektedir. Giriş bölümü kısa ve net fikir ifadelerinden oluşmaktadır. Metinde temel düşüncenin ortaya çıktığı bölümdür. Gelişme bölümünde ise temel düşünce destekleyici düşüncelerle genişletilmektedir. Fikirlerin açıklandığı, örneklerle zenginleştirildiği bölüm gelişme bölümüdür. Bu bölümde cümleler arasında sebep sonuç ilişkileri kurularak, sayısal verilerden ve argümantasyonlardan yararlanılarak düşünceler desteklenmektedir. Daha geniş bir ifadeyle gelişme bölümü soruların cevaplandığı ve problemlerin çözülmeye çalışıldığı kısımdır. Metnin sonuç bölümü giriş ve gelişme bölümünde ifade edilen düşüncelerin sentezlendiği bölümdür. Metin içinde birer birim olarak bulunan fikirler bu bölümde bir bütün hâline getirilir ve bir sonuç paragrafına dönüştürülür.

Bir plan dâhilinde oluşan metinde ortaya çıkan temel düşünceler ve destekleyici düşünceler, metnin ana fikri ve temasından uzaklaşmadan esas yapıyı meydana getirir. Metnin iskeleti giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Bu iskeletin içini dolduran dolgu malzemesi ise temel düşünceler ve destekleyici düşüncelerdir. Bir metni anlaşılır ve nitelikli kılan unsur temel düşünce ile destekleyici düşünce arasındaki bağlantıdır. Destekleyici düşünce temel düşüncenin sınırlarından fazla uzaklaşmadan iletiye dair açıklayıcı ipuçları sunmaktadır. Destekleyici düşünceyi sağlam kılan unsur ise temel düşünceye sağladığı dayanak noktalarıdır. Bu dayanak noktaları metinde rastgele konumlandırılmamıştır. Destekleyici düşünce ana fikre yaklaştıran ve temellendiren akıl yürütme yollarını kullanarak ortaya çıkmaktadır. Böylece yazmadaki amaç metni meydana getiren farklı fikirlerin organize edilmesi sürecinde öğrencinin akıl yürütme yollarından planlama, sınıflama, sıralama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst bilişsel alanını kullanabilmesidir. “Yazmak, metin planlamayı, metnin düşünsel izleğini çıkararak dile getirilecek olanları çizgisel ve tutarlı bir biçimde düzenlemeyi gerekli kıldığı için, öğrenciler yazmayı öğrenirken genel olarak planlamayı ve düşünmeyi de öğrenir” (Huber, 2008: 272).

Metinde yer alan temel düşüncelerin daha iyi açıklanabilmesi ve örneklendirilebilmesi için destekleyici düşüncelerin sınırlarının konu dışına

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

çıkmadan metnin temasıyla bir bütün oluşturması gerekmektedir. Tartışma, açıklama, betimleme, tanımlama gibi düşünceyi geliştirme yollarının metin içindeki kullanımı destekleyici düşüncenin iyi yapılandırıldığı bir göstergesidir. Destekleyici düşünceler, temel düşüncelerin açıklanmasında ve metnin iletilmesini sezdirmede esas unsur parça üstü birimlerdir. Temel düşünceyi ispat etme ve ona dayanak oluşturma misyonu üstlenen destekleyici düşünceler bir metinde organik bağlar kurmada önemlidir. Bu organik bağlar temel düşüncenin, konu alanı ve metnin türü dâhilinde, hedef kitlenin yani alıcının iletilmek istenen mesajı doğru algılayıp çözümlemesini sağlamaktadır.

Türkçe derslerinde metinler, bireyin bilişsel ve zihinsel bağımsızlık kazanmasını sağlamaktadır. Bir temel düşünceye bağlı olarak çeşitli destekleyici düşünceler üreten birey, yaratıcı ve sorgulayıcı fikir yürütme yollarını metnin oluşum aşamasının her basamağında kullanmaktadır. Sorgulamanın ve eleştirel düşünmenin temelinde yer alan neden sonuç ilgileri kurmak, çıkarımlar yapmak, tündengelimsel ve tümevarımsal akıl yürütme yollarını kullanmak bir sonuca ya da ürüne ulaşmaktan ziyade süreçteki aktif katılıma vurgu yapmaktadır.

Bireyin yazma çalışmalarına başlamadan önce düşüncelerini ön bilgileriyle bağlantı kurarak düzenlemesi metin yazma ve oluşturma aşamasının ilk evresidir. Birey bu farkındalığı kazandığında düşüncelerini yazma işlemi boyunca yönlendirme ve kontrol etme yetkinliği kazanmaktadır. Bir metne ait yazma konusunun ve türünün sınırları içinde temel düşünce ve ona ait alt düşüncelerin ayrımını rahatça kavrayabilmeleri için bireylere Türkçe derslerinde yazma çalışmaları yaptırılması büyük bir öneme sahiptir. Metinden çok metin oluşturma sürecinde gerçekleşen öğrenmeler ve bu süreçte kullanılan akıl yürütme ve düşünme teknikleri yazma çalışmalarının asıl amacını meydana getirmektedir. Bireylerin düşünmeyi öğrenmeleri ve öğrendikleri düşünme yöntemlerini yazılı metinlerle ifade etmeleri Türkçe dersinde yazma çalışmalarının nihai hedefi sayılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul kademesindeki öğrencilerin yazılı metinlerinde düşüncelerin dağılımını ve düzenlenişini değerlendirmektir. Bu amaca bağlı olarak araştırmada aşağıdaki alt amaçlara da ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Alt Amaçlar

1. Öğrencilerin yazılı metinlerinde temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin ve destekleme yönlerinin kullanım durumunu tespit etmek.
2. Öğrencilerin yazılı metinlerindeki dil birimlerinin dağılımını tespit etmek.
3. Temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin ve destekleme yönlerinin dil birimlerine göre dağılımlarını tespit etmek.
4. Temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin ve destekleme yönlerinin metin içinde nasıl düzenlendiğini (giriş, gelişme, sonuç) tespit etmek.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve veri toplama teknikleri başlıkları altında bilgilere yer verilmiştir.

1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerinde düşünce alt yapısını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde yürütülen betimsel türde bir çalışmadır. “Tarama araştırmaları, bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için veri toplamayı ve geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır” (Creswell, 2013; Karasar, 2014). Ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerinde düşünce alt yapısını belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada, örneklem yoluyla yazılı metinlerdeki temel ve destekleyici düşüncelerle, destekleme yönlerinin dağılımı, bunların metin içindeki düzenlenişi, düşünceleri düzenlerken öğrencilerin yaptıkları hataların belirlenmesi istendiğinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelin tercih edilmesinin başka bir nedeni de tarama araştırmalarının geniş bir örneklemde elde edilen birçok bilgiyi ortaya koymak için uygun olmasıdır.

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini ortaokul (5., 6., 7., 8. sınıf) öğrencileri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığı için random (rastgele) yöntemiyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini Hatay ili Antakya ve Defne ilçelerindeki ortaokullarda öğrenim gören 439 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem alınan okullar ve öğrencilerin sınıf düzeyleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Örneklemde Yer Alan Öğrencilerin Okul ve Sınıf Bilgileri

Okul	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
İnönü Ortaokulu	34	30	38	26	128
Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu	30	23	31	27	111
Bedii Sabuncu Ortaokulu	23	33	19	25	100
Odabaşı 75. Yıl Ortaokulu	26	21	27	26	100

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak “Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı, Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme Formu, Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme Formu ile Temel Düşünce ve Destekleyici Düşünce Oranına İlişkin Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları ve çalışmada hangi amaçla kullanıldıklarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Nu	Veri Toplama Aracı	Amaç
1	Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı	Temel düşünce, destekleyici düşünce, destekleme yönü ve düşüncelerin sentezi boyutlarını belirlemek

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

2	Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme Formu		Kelime, cümle, paragraf birimlerine göre temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönü dağılımını belirlemek
3	Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme Formu		Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine göre temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönü dağılımını belirlemek

3. 1. Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı

Tablo 3: Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı

Maddeler	1 (Çok Zayıf)	2 (Zayıf)	3 (Orta)	4 (İyi)
Temel Düşünceler	Metinde temel düşünce yoktur	Metinde 1 temel düşünce vardır	Metinde 2 temel düşünce vardır	Metinde 3 ve daha fazla temel düşünce vardır
Destekleyici Düşünceler	Metinde destekleyici düşünce yoktur	Metinde 1 destekleyici düşünce vardır	Metinde 2 destekleyici düşünce vardır	Metinde 3 ve daha fazla destekleyici düşünce vardır
Destekleme Yönü	Metinde destekleme yönü kullanılmamıştır	Metinde 1 destekleme yönü kullanılmıştır	Metinde 2 destekleme yönü kullanılmıştır	Metinde 3 ve daha fazla destekleme yönü kullanılmıştır
Düşüncelerin Sentezi	Metinde düşüncelerin sentezi söz konusu değildir	Metinde düşünce sentezi temel düşüncenin tekrarından ibarettir	Metinde bazı eksikliklerle birlikte bir senteze gidilmiştir	Metindeki düşünceler başarılı bir şekilde sentezlenerek ifade edilmiştir

Düşünce alt yapısına ilişkin dereceli puanlama anahtarının amacı metinlerde yer alan temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin, destekleme yönünün kullanım düzeyini ortaya koymak, ayrıca düşüncelerin metinlerdeki sentezlenme durumlarını belirlemektir. Puanlama anahtarı temel düşünceler, destekleyici düşünceler, destekleme yönü ve düşüncelerin sentezi olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar 1 (çok zayıf), 2 (zayıf), 3 (orta) ve 4 (iyi) şeklinde derecelendirilmiştir. Puanlama anahtarının geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla bazı çalışmalara başvurulmuştur. Geçerliği sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş, Türkçe eğitimi alanında uzman 3 öğretim üyesinin görüşleri alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Güvenilirliği sağlamak amacıyla değerlendiriciler arası uyum katsayısı esas alınmıştır. Bu amaçla her sınıf düzeyinden alınan toplam 32 metin araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından birbirlerinden bağımsız şekilde değerlendirilmiş ve aralarındaki uyum katsayısı hem boyutla açısından hem de puanlama anahtarının geneli açısından hesaplanmıştır. Güvenilirlik çalışmasından çıkan sonuçlara göre temel düşünceler boyutundaki uyum katsayısı .76, destekleyici düşünceler boyutundaki uyum katsayısı .72, destekleme yönü boyutundaki uyum katsayısı .81 ve düşüncelerin sentezi boyutundaki uyum katsayısı .84 olarak tespit

edilmiştir. puanlama anahtarının geneli açısından değerlendirildiğinde uyum katsayısının .78 olduğu tespit edilmiştir. bu oranlar puanlama anahtarının güvenilir olduğunu göstermektedir.

3. 2. Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme

Formu

Tablo 4: Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme Formu

Dil Birimleri	Temel Düşünce	Destekleyici Düşünce	Destekleme Yönü
Kelime			
Cümle			
Paragraf			

Çalışmada kullanılan dil birimlerine göre düşüncelerin dağılımına ilişkin değerlendirme formu öğrencilerin metinlerde kullandıkları temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünün formda yer alan birimlere oranını belirlemektir. Başka bir deyişle bu form öğrencilerin her bir temel düşünceyi kaç kelimeyle, kaç cümleyle ve kaç paragraf hâlinde ortaya koyduklarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Aynı şekilde destekleyici düşünceler ve destekleme yönünün de kaç kelime, kaç cümle ve kaç paragraf hâlinde düzenledikleri de bu form aracılığıyla tespit edilmiştir. Formun geçerliliğini sağlamak amacıyla Türkçe eğitimi alanından üç öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur.

3. 3. Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme

Formu

Düşüncelerin metin içindeki organizasyonuna ilişkin değerlendirme formu aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5: Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme Formu

Metnin Bölümleri	Temel Düşünce	Destekleyici Düşünce	Destekleme Yönü
	f	f	f
Giriş			
Gelişme			
Sonuç			
Toplam			

Düşüncelerin metin içindeki organizasyonuna ilişkin değerlendirme formunun amacı temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönlerinin metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerindeki düzenleniş biçimini ortaya koymaktır. Bu form aracılığıyla metnin her bir bölümü açısından kaç temel düşünce, kaç

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

destekleyici düşünce, kaç destekleme yönü kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu form ayrıca düşüncelerin metin içindeki düzenlenmesine ilişkin sorunların tespit edilmesi konusunda da dolaylı olarak yardımcı olmuştur. Formun geçerliliğini sağlamak amacıyla Türkçe eğitimi alanından üç öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur.

Destekleme yönü kullanımına ilişkin değerlendirme formunun amacı her bir temel düşüncenin ve destekleyici düşüncenin ifade edilmesinde kaç destekleme yönü kullanıldığını tespit etmektir. Bu formda toplam 13 destekleme yönüne yer verilmiştir. Formun geçerliliğini sağlamak amacıyla Türkçe eğitimi alanından üç öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur.

4. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması, öğrencilere yazdırılan metinlerin değerlendirilmesiyle sağlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak her sınıf düzeyinde öğrencilere yazmaları için verilecek konuların yer aldığı bir liste oluşturulmuştur. Bu listenin hazırlanmasında öğrencilerin sınıf ve yaş düzeyleri; bilişsel, sosyal, psikolojik ve ahlaki gelişimleri; kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri gibi hususlara dikkat edilmiştir. Ayrıca konuların belirlenmesinde Türkçe Öğretim Programındaki kazanımlar dikkate alınmıştır. Sınıf düzeylerine göre konu listeleri hazırlandıktan sonra Türkçe eğitimi alanından 4 uzmanın bu konuları 1-5 puan arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda konuların aldığı puanlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Sınıf Düzeylerine Göre Konu Listesi

Sınıf Düzeyleri	Konular	Toplam Puan
5. SINIF	Dostluğun önemini anlatan bir yazı yazınız.	19
	Sorumluluklarımızı zamanında yerine getirmenin yararları konusunda bir yazı yazınız.	19
	Çevremizi temiz tutmanın yaşamımıza olan katkılarıyla ilgili bir yazı yazınız.	17
	Komşuluk ilişkilerinin önemini nedenleriyle açıklayan bir yazı yazınız.	16
	Okulda ve sınıfta uymak zorunda olduğunuz kuralları ve bunların önemini anlatan bir yazı yazınız.	16
	Sağlıklı beslenmenin önemi ve faydaları konusunda bir yazı yazınız.	13
	Sokak hayvanlarını korumak için neler yapılabilir? Yazınız.	13
	Birbirimize saygı göstermenin gereklilikleri konulu bir yazı yazınız.	13
6. SINIF	Engelli arkadaşlarımızın hayatını kolaylaştırmak için neler yapılabilir? Yazınız.	19
	Çevre kirliliğinin sağlığımız üzerindeki etkileri konulu bir yazı yazınız.	17
	Kitap okumanın faydaları konulu bir yazı yazınız.	17
	Gülümsemenin insan ilişkilerindeki yerini anlatan bir yazı yazınız.	17
	Temiz ve yeşil bir dünyada yaşamak için bize düşen görevler konulu bir yazı yazınız.	16
	Uzayın keşfinin gelecekteki yansımaları ve etkileri konulu bir yazı yazınız.	16
	İnsan hayatında aile ortamının önemi konulu bir yazı yazınız.	15
	Doğadaki canlı çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi için teknoloji kullanımı	13

	konulu bir yazı yazınız.	
	Yaşamımızdaki TV, akıllı telefonlar, tabletler vs. gibi teknolojik aletleri daha faydalı kullanmak adına yapılabilecekler konulu bir yazı yazınız.	19
	Paranızı bilinçli harcamanın israf etmeden yaşamaya olan katkıları konulu bir yazınız.	17
	Dünyayı daha temiz ve yaşanılır bir yer haline getirmek için ülkelere düşen görevler konulu bir yazı yazınız.	17
	Sağlıklı bir vücut için spor yapmak ve hareketli bir yaşam sürmek konulu bir yazı yazınız.	16
	Savaşların insanlar üzerindeki olumsuz etkileri konulu bir yazı yazınız.	16
7. SINIF	Kütüphanelerden daha fazla yararlanabilmek için teknolojiden nasıl faydalanılabilir? Yazınız.	15
	Dilin milletlerin hayatındaki önemi konulu bir yazı yazınız.	13
	Ülke kalkınmasında birey olarak yapılacaklar konulu bir yazı yazınız.	13
	Başarılı olduğunuz derslerin meslek seçiminizde etkili olabileceğini düşünüyor musunuz? Neden? Açıklayınız.	18
	Yaşadığımız dünyayı daha iyi tanımak ve anlamak için “okumak” konulu bir yazı yazınız.	16
	Toplumsal yaşamda hoşgörünün önemi ve gerekliliği konulu bir yazı yazınız.	16
	Popüler kültürün hayatımızdaki etkileri konulu bir yazı yazınız.	16
8. SINIF	Zaman yönetiminin okul başarımıza katkıları konulu bir yazı yazınız.	15
	Kitap okumanın düşünce dünyamız üzerindeki etkileri konulu bir yazı yazınız.	15
	Günümüzdeki bilimsel çalışmaların günlük yaşantımıza olan katkıları konulu bir yazı yazınız.	15
	Küresel ısınmaya bağlı olarak artan açlık sorunu için alternatif çözüm önerileri sunan bir yazı yazınız.	14

İlgili alan uzmanları tarafından puanlama işlemi tamamlanan konular arasında her sınıf düzeyinde en yüksek puan alan ilk 5 konu öğrencilere yazmaları için verilmiş ve bunlardan birini seçerek yazılı bir metin oluşturmaları istenmiştir. Bu konuların dışında her sınıf düzeyinde kendilerinin istedikleri herhangi bir konuyla ilgili bir metin yazabilecekleri “Diğer” seçeneği adı altında belirtilmiştir. Yazmak için bir süre tayin edilmemiş ancak öğrencilerin ortalama bir ders saati içinde metinlerini tamamladıkları gözlenmiştir. Öğrencilerden metinler alındıktan sonra verilerin toplanması işlemine geçilmiştir.

Araştırmada ilk olarak metinlerdeki düşünce dağılımları ile düşüncelerin sentezlenme durumuna ilişkin veriler toplanmıştır. Bu amaçla “Bilgilendirici Metinlerde Düşünce Alt Yapısına İlişkin Dereceli Puanlama Anahtarı” kullanılmıştır. Bu aşamada metinler temel düşüncenin, destekleyici düşüncenin ve destekleme yönünün “hiç olmaması, 1 tane olması, 2 tane olması, 3 ve daha fazla olması” açısından değerlendirilerek puanlama anahtarına işaretlenmiştir. Ayrıca

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

düşüncelerin metnin sonunda sentezlenme durumu da “düşünceler sentezlenmemiştir, sentez ana düşüncenin tekrarından ibarettir, eksikliklerle birlikte bir sentez söz konusudur, düşünceler başarılı bir şekilde sentezlenmiştir” şeklinde tespit edilerek gerekli işaretlemeler yapılmıştır.

Araştırmada ikinci olarak her metnin kaç kelime, cümle ve paragraftan oluştuğu belirlenmiştir. Bunun amacı metinlerde yer alan düşüncelerle kelime sayısı, cümle sayısı ve paragraf sayısı arasında bir bağlantı kurmaktır. Metinlerdeki kelime sayıları (1-25), (26-50), (51-75), (76-100), (101-150), (151-200) ve (200 üstü) şeklinde; cümleler (0-5), (6-10), (11-15), (16-20) ve (20 üstü) şeklinde; paragraflar ise (1), (2), (3), (4) ve (5 üstü) şeklinde sınıflandırılmıştır. Böylelikle her metin içerdiği kelime, cümle ve paragraf sayısına göre ilgili olduğu aralıklara göre tasnif edilmiştir. Sonraki aşamada ise belirlenen kelime, cümle ve paragraf aralıklarına giren metinlerdeki temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin, destekleme yönlerinin dağılımları tespit edilmiştir. Bu amaçla “Dil Birimlerine Göre Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Değerlendirme Formu” kullanılmıştır.

Düşüncelerin metin içinde nasıl düzenlendiklerini belirlemek için “Düşüncelerin Metin İçindeki Organizasyonuna İlişkin Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Bu aşamada giriş, gelişme ve sonuç bölümleri temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönü açısından değerlendirilmiştir. Böylece metinlerin hangi bölümlerinde bu düşüncelerin hangilerinin ne kadar kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır.

5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde temel betimleyici istatistik analiz tekniklerinden yüzde ve frekans; sınıf düzeyleri arasındaki anlamlılık değerlerine ilişkin bulguların tespitinde ise tek yönlü varyans (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Buna göre metinlerdeki temel düşüncelerin, destekleyici düşüncelerin, destekleme yönlerinin ve düşüncelerin sentezinin dağılımına ilişkin bulguların ortaya konulmasında yüzde ve frekans; temel düşünceler, destekleyici düşünceler, destekleme yönü ve düşüncelerin sentezi ile sınıf düzeyleri arasındaki anlamlılık değerlerine ilişkin bulguların ortaya konulmasında varyans analizi tercih edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, genel olarak düşüncelerin dağılımı, dil birimlerine göre düşüncelerin dağılımı, düşüncelerin metin içindeki organizasyonu şeklinde verilmektedir.

1. Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Düşüncelerin dağılımı, “temel düşünceler, destekleyici düşünceler, destekleme yönü ve düşüncelerin sentezi” şeklinde düzenlenmiştir.

1. 1. Temel Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 7: *İlgilendirici Metinlerde Temel Düşüncelerin Dağılımı*

Temel Düşünceler	Metinde temel düşünce yoktur		Metinde 1 temel düşünce vardır		Metinde 2 temel düşünce vardır		Metinde 3 ve daha fazla temel düşünce vardır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5. Sınıf Düzeyi	21	18,3	86	74,8	6	5,2	0	0	113	100
6. Sınıf Düzeyi	7	6,1	91	79,1	9	7,8	0	0	107	100
7. Sınıf Düzeyi	17	14,8	89	77,4	9	7,8	0	0	115	100
8. Sınıf Düzeyi	15	13,0	67	58,3	21	18,3	1	0,9	104	100

Tablo 7'ye göre 5. sınıf metinlerinin % 18,3'ünde; 6. sınıf metinlerinin % 6,1'inde; 7. sınıf metinlerinin % 14,8'inde ve 8. sınıf metinlerinin % 13,0'ında temel düşünce yoktur. Metinlerde en fazla 1 temel düşünce bulunmaktadır. Bu oran 5. sınıfta 74,8; 6. sınıfta 79,1; 7. sınıfta 77,4; 8. sınıfta 58,3 olmuştur.

1. 2. Destekleyici Düşüncelerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 8: Bilgilendirici Metinlerde Destekleyici Düşüncelerin Dağılımı

Temel Düşünceler	Metinde destekleyici düşünce yoktur		Metinde 1 destekleyici düşünce vardır		Metinde 2 destekleyici düşünce vardır		Metinde 3 ve daha fazla destekleyici düşünce vardır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5. Sınıf Düzeyi	45	39,1	44	38,3	23	20,0	1	0,9	113	100
6. Sınıf Düzeyi	25	21,7	51	44,3	29	25,2	2	1,7	107	100
7. Sınıf Düzeyi	33	28,7	49	42,6	28	24,3	5	4,3	115	100
8. Sınıf Düzeyi	27	23,5	43	37,4	32	27,8	2	1,7	104	100

Tablo 8'e göre 5. sınıf metinlerinin % 39,1'inde; 6. sınıf metinlerinin % 21,7'sinde; 7. sınıf metinlerinin % 28,7'sinde ve 8. sınıf metinlerinin % 23,5'inde destekleyici düşünce bulunmamaktadır. Metinlerde en fazla 1 destekleyici düşünce bulunmaktadır. Bu metinlerin oranı 5. sınıf düzeyinde % 38,3; 6. sınıf düzeyinde % 44,3; 7. sınıf düzeyinde 42,6 ve 8. sınıf düzeyinde 37,4 olarak belirlenmiştir.

1. 3. Destekleme Yönü Değerlerine İlişkin Bulgular

Tablo 9: Bilgilendirici Metinlerde Destekleme Yönü Dağılımı

Temel Düşünceler	Metinde destekleme yönü kullanılmamıştır		Metinde 1 destekleme yönü kullanılmıştır		Metinde 2 destekleme yönü kullanılmıştır		Metinde 3 ve daha fazla destekleme yönü kullanılmıştır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5.Sınıf	34	29,6	35	30,4	40	34,8	4	3,5	113	100
6.Sınıf	18	15,7	40	34,8	43	37,4	6	5,2	107	100

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

7.Sınıf	26	22,6	32	27,8	40	34,8	17	14,8	115	100
8.Sınıf	27	23,5	27	23,5	41	35,7	9	7,8	104	100

Tablo 9'a göre 5. sınıf metinlerinin % 29,6'sında; 6. sınıf metinlerinin %; 7. sınıf metinlerinin %; 8. sınıf metinlerinin % destekleme yönü yoktur. Metinlerde en fazla 2 destekleme yönü kullanılmıştır. Bu metinlerin oranı 5. sınıfta % 34,8; 6. sınıfta % 37,4; 7. sınıfta % 34,8 ve 8. sınıfta % 35,7 olmuştur.

1. 4. Bilgilendirici Metinlerde Düşüncelerin Sentezinin Dağılımı

Tablo 10: Bilgilendirici Metinlerde Düşüncelerin Sentezinin Dağılımına İlişkin Değerler

Düşüncelerin Sentezi	Metinde düşüncelerin sentezi söz konusu değildir.		Metinde düşüncelerin sentezi temel düşüncenin tekrarından ibarettir.		Metinde bazı eksikliklerle birlikte bir senteze gidilmiştir.		Metindeki düşünceler başarılı bir şekilde sentezlenerek ifade edilmiştir.		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5.Sınıf	54	47,0	36	31,3	22	19,1	1	0,9	113	100
6.Sınıf	37	32,2	28	24,3	36	31,3	6	5,2	107	100
7.Sınıf	44	38,3	31	27,0	30	26,1	10	8,7	115	100
8.Sınıf	34	29,6	36	31,3	28	24,3	6	5,2	104	100

Tablo 10'a göre 5. sınıf metinlerinin % 47,0'ında; 6. sınıf metinlerinin % 32,2'sinde; 7. sınıf metinlerinin % 38,3'ünde ve 8. sınıf metinlerinin % 29,6'sında düşünceler sentezlenmemiştir. Düşüncelerin başarılı bir şekilde sentezlendiği metinlerin oranı ise 5. sınıfta % 0,9; 6. sınıfta % 5,2; 7. sınıfta % 8,7 ve 8. sınıfta % 5,2 olmuştur.

2. Dil Birimlerine Göre Metinlerin Durumu

Dil birimlerine göre metinlerin durumuna ilişkin bulgular sınıf düzeyleri gözetilerek aşağıda verilmektedir.

2. 1. Kelime Aralıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 11: Öğrenci Metinlerinde Kullanılan Kelime Aralıkları

Kelime	1-25	26-50	51-75	76-100	101-150	151-200	200 ve üstü	Toplam
5.sınıf	2	14	23	26	35	12	1	113
6.sınıf	2	5	15	31	38	14	2	107
7.sınıf	0	1	15	28	50	14	7	115
8.sınıf	2	6	19	12	45	17	3	104

Tablo 11'e göre ortaokul öğrencileri en fazla metni 101-150 kelime aralığında; ikinci olarak da 76-100 kelime aralığında yazmışlardır. Buna karşın 200 ve üstünde kelime içeren metinlerin sayısı 1 ile 7 arasında değişmektedir. Ortaokul

öğrencilerinden 1-25 kelime aralığında metin üretmeleri beklenmemesine rağmen 5., 7. ve 8. sınıf düzeylerinde 2'şer metin yazıldığı görülmektedir.

2. 2. Cümle Aralıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 12: Öğrenci Metinlerinde Kullanılan Cümle Aralıkları

	1-5 arası	6-10 arası	11-15 arası	16-20 arası	20 ve üstü	Toplam
5. Sınıf	22	45	36	6	4	113
6. Sınıf	10	43	28	18	8	107
7. Sınıf	9	36	45	18	7	115
8. Sınıf	15	40	30	15	4	104

Tablo 12'ye öğrencilerin en fazla 6-10 cümleden; ikinci olarak da 11-15 cümleden oluşan metinler yazdıkları görülmektedir. Sadece 7. sınıf öğrencileri en fazla metni 11-15 cümle aralığında yazmışlardır. Ayrıca öğrenciler en az metni 20 ve üstünde cümle kullanarak yazmışlardır. 1-5 cümle aralığındaki metin sayısı ise 9 ile 22 arasında değişmektedir.

2. 3. Paragraf Aralıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 13: Öğrenci Metinlerinde Kullanılan Paragraf Aralıkları

	1	2	3	4	5 ve üstü	Toplam
5. Sınıf	55	9	44	4	1	113
6. Sınıf	27	9	69	1	1	107
7. Sınıf	24	9	79	2	1	115
8. Sınıf	31	9	61	2	1	104

Tablo 13'e göre öğrenciler en fazla 3 paragraftan oluşan metinler yazmışlardır. Ancak 5. sınıf öğrencileri en fazla 1 paragraftan oluşan metin üretmişlerdir. 4 paragraf ile 5 ve üstü paragraftan oluşan metinlerin sayısı oldukça az görülmektedir.

3. Sınıf Düzeylerine Göre Dil Birimleri ve Düşünce Dağılımları

Dil birimlerine göre düşüncelerin dağılımına ilişkin bulgular sınıf düzeyleri gözetilerek aşağıda verilmektedir.

3. 1. Beşinci Sınıf Düzeyine Göre Dil Birimleri ve Düşünce Dağılımları

Tablo 14: 5. Sınıfta Kullanılan Kelime Aralığına Göre Düşünce Dağılımları

	1-25	26-50	51-75	76-100	101-150	151-200	200 ve üstü	Toplam
Temel Düşünceler	0	9	16	27	28	14	1	95
Destekleyici Düşünceler	1	5	11	24	30	21	1	93
Destekleme Yönü	0	6	15	37	43	26	0	127

Tablo 14'e göre beşinci sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 101-150 kelime aralığında kullanmışlardır. Diğer yandan 1-25 aralığında temel düşünce ve destekleme yönü kullanılmamıştır. 200 ve

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

üstünde kelime içeren metinlerde ise 1'er tane temel ve destekleyici düşünce kullanılmıştır.

Tablo 15: 5.Sınıfta Kullanılan Cümle Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-5	6-10	11-15	16-20	20 ve üstü	Toplam
Temel Düşünceler	11	40	33	6	6	96
Destekleyici Düşünceler	7	31	38	9	6	91
Destekleme Yönü	9	51	49	10	7	126

Tablo 15'e göre beşinci sınıf öğrencileri en fazla temel düşünceyi 6-10 cümleden oluşan metinlerde; en fazla destekleyici düşünceyi 11-15 cümleden oluşan metinlerde; en fazla destekleme yönünü ise 6-10 cümleden oluşan metinlerde kullanmışlardır. Bu üç unsurun en az kullanıldığı metinler ise 20 ve üstü cümleden oluşmaktadır.

Tablo 16: 5. Sınıfta Kullanılan Paragraf Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1	2	3	4	5 ve üstü	Toplam
Temel Düşünceler	39	10	44	4	1	98
Destekleyici Düşünceler	30	11	44	5	2	92
Destekleme Yönü	56	11	56	5	2	130

Tablo 16'ya göre beşinci sınıf öğrencileri temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü en fazla 3 paragraftan, ikinci olarak da 1 paragraftan meydana gelen metinlerde kullanmışlardır.

3. 2. Altıncı Sınıf Düzeyine Göre Dil Birimleri ve Düşünce Dağılımları

Tablo 17: 6. Sınıfta Kullanılan Kelime Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-25	26-50	51-75	76-100	101-150	151-200	200 üstü	Toplam
Temel Düşünceler	1	5	14	28	42	16	2	108
Destekleyici Düşünce	0	4	12	26	43	28	4	117
Destekleme Yönü	0	0	17	33	60	30	5	145

Tablo 17'ye göre 6. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 101-150 kelime aralığındaki metinlerde ikinci olarak da 151-200 aralığındaki kelime aralığında yazılan metinlerde kullanmışlardır. Bu unsurların en az kullanıldığı kelime aralığı ise 1-25 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 18: 6. Sınıfta Kullanılan Cümle Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-5	6-10	11-15	16-20	20 ve üstü	Toplam
Temel Düşünceler	9	40	31	18	10	108
Destekleyici Düşünceler	6	40	31	26	13	116
Destekleme Yönü	5	42	41	35	16	139

Tablo 18'e göre 6. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 6-10 arasında cümleden oluşan metinlerde kullanmışlardır. Bu unsurların en az kullanıldığı cümle aralığı ise 1-5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 19: 6. Sınıfta Kullanılan Paragraf Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1	2	3	4	5	Toplam
Temel Düşünceler	24	9	74	0	1	108
Destekleyici Düşünceler	23	9	82	0	2	116
Destekleme Yönü	26	11	104	0	2	143

Tablo 19'a göre 6. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 3 paragraftan oluşan metinlerde; ikinci olarak da 1 paragraftan oluşan metinlerde kullanmışlardır.

3. 3. Yedinci Sınıf Düzeyine Göre Dil Birimleri ve Düşünce Dağılımları

Tablo 20: 7. Sınıfta Kullanılan Kelime Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-25	26-50	51-75	76-100	101-151	151-200	200 üstü	Toplam
Temel Düşünce	0	0	12	22	47	19	8	108
Destekleyici Düşünce	0	0	6	21	53	26	15	121
Destekleme Yönü	0	0	10	29	72	41	19	171

Tablo 20'ye göre 7. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 101-151 kelime arasında; ikinci olarak da 151-200 kelime arasında kullanmışlardır. 1-25 ile 26-50 kelime aralığında üretilen metinlerde temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönü kullanılmamıştır.

Tablo 21: 7. Sınıfta Kullanılan Cümle Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-5	6-10	11-15	16-20	20 üstü	Toplam
Temel Düşünce	4	29	44	22	9	108
Destekleyici Düşünce	3	23	53	31	11	121
Destekleme Yönü	6	33	68	41	16	164

Tablo 21'e göre 7. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 11-15 cümle aralığında üretilen metinlerde kullanmışlardır. Bunun yanında 6-10 ile 16-20 cümle arasında üretilen metinlerde bu unsurların kullanım oranları birbirine yakındır.

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

Tablo 22: 7. Sınıfta Kullanılan Paragraf Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1	2	3	4	5	Toplam
Temel Düşünceler	15	9	79	3	1	107
Destekleyici Düşünceler	13	10	91	3	1	118
Destekleme Yönü	17	13	125	3	2	160

Tablo 22'ye göre 7. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 3 paragraftan; ikinci olarak da 1 paragraftan oluşan metinlerde kullanmışlardır.

3. 4. Sekizinci Sınıf Düzeyine Göre Dil Birimleri ve Düşünce Dağılımları

Tablo 23: 8. Sınıfta Kullanılan Kelime Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-25	26-50	51-75	76-100	101-151	151-200	200 üstü	Toplam
Temel Düşünce	1	5	16	10	49	27	3	111
Destekleyici Düşünce	1	0	13	9	48	35	6	112
Destekleme Yönü	0	0	13	9	68	35	8	133

Tablo 23'e göre 8. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 101-151 kelimedenden; ikinci olarak da 151-200 kelimedenden oluşan metinlerde kullanmışlardır.

Tablo 24 : 8. Sınıfta Kullanılan Cümle Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1-5	6-10	11-15	16-20	20 üstü	Toplam
Temel Düşünceler	10	39	38	18	6	111
Destekleyici Düşünceler	3	36	41	25	8	113
Destekleme Yönü	6	42	51	25	10	134

Tablo 24'e göre 8. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünceyi 6-10 cümleden; en fazla destekleyici düşünce ve destekleme yönünü ise 11-15 cümleden oluşan metinlerde kullanmışlardır.

Tablo 25: 8. Sınıfta Kullanılan Paragraf Aralığına Göre Düşüncelerin Dağılımı

	1	2	3	4	5	Toplam
Temel Düşünceler	25	12	69	3	2	111
Destekleyici Düşünceler	21	9	75	3	2	110
Destekleme Yönü	24	7	89	3	2	125

Tablo 25'e göre 8. sınıf öğrencileri en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünü 3 paragraftan; ikinci olarak da 1 paragraftan oluşan metinlerde kullanmışlardır.

4. Düşüncelerin Metin İçindeki Düzenlenmesine İlişkin Bulgular

Düşüncelerin metin içindeki düzenlenmesine ilişkin bulgular sınıf düzeylerine göre aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 26: Sınıf Düzeylerine Göre Düşüncelerin Metin İçindeki Düzenlenmesi

	Temel Düşünce				Destekleyici Düşünce				Destekleme Yönü			
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Giriş	64	67	57	70	5	9	9	28	23	15	12	29
Gelişme	21	29	42	38	75	97	97	81	81	115	126	82
Sonuç	12	12	7	5	14	8	5	5	22	14	23	26
Toplam	97	108	106	113	94	114	111	111	126	144	161	137

Tabloda sınıf düzeylerine göre düşüncelerin metin içindeki düzenlenişleri bulunmaktadır. Buna göre tüm sınıf düzeylerinde en fazla temel düşünce giriş bölümünde kullanılmıştır. Tabloya göre destekleyici düşüncelerin tüm sınıf düzeylerinde en fazla gelişme bölümünde kullanıldığı görülmektedir. En fazla destekleme yönü ise yine tüm sınıf düzeylerinde sonuç bölümünde kullanılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre tüm sınıf düzeylerinde temel düşünce bulunmayan metin oranı oldukça yüksektir. Bu durum 1 temel düşünceye yer veren metinler ve temel düşünce içermeyen metinlerle birlikte düşünüldüğünde yazılı metinlerin “düşünce alt yapısı” bakımından zayıf olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. 2 temel düşünce ile 3 ve daha fazla temel düşünce içeren metinlerin oranlarının düşük düzeyde kalması da metinlerin niteliğiyle ilgili yukarıdaki yorumu desteklemektedir. Metinlerde temel düşünceye yer verilmemesi, bu metinlerin konuyla ilgili düşünce üretmeden, etkili bir ön hazırlık ve planlama uygulanmadan, taslak yazma çalışması yapılmadan oluşturulduğu anlamına gelmektedir. Bunun sebepleri, öğrencinin yazma süreci hakkında bilgi sahibi olmaması, öğretmenin etkili bir rehberlikte bulunamaması, yazmaya karşı ilgisizlik vb. olabilir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde destekleyici düşünce bulunmayan metinlerin oranının da yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda destekleyici düşünce içermeyen ve 1 destekleyici düşünce içeren metinlerin oranının öğrencilerin tamamına yakın olması, metinlerin düşünce içermeye yönünden başarılı olmadığı anlamına gelmektedir. Benzer bir durum destekleme yönü için de geçerlidir. Destekleme yönü kullanılmayan ve 1 destekleme yönü kullanılan metinlerin oranının öğrencilerin yarısından fazlasını kapsaması yukarıdaki sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönünden zayıf olan metinlerin düşüncelerin sentezlenmesi açısından başarılı olmasını beklemek doğru değildir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre düşüncelerin sentezlenerek ifade edildiği metinlerin oranının düşük; sentezlenmediği metin oranının ise yarıya yakın olması, bu düşünceyi desteklemektedir. Başarılı bir bilgilendirici metinden temel ve destekleyici düşüncelerin sentezlenerek ifade edilmesi beklenir. Metinde yer verilen düşüncelerin sonuç bölümünde derlenip toparlanarak bir bütün hâlinde sentezlenmesi bilgilendirici bir metnin temel özelliklerindedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

Araştırmada elde edilen sonuçlar alanyazındaki bazı çalışmalar tarafından da desteklenmektedir. Erbilin (2014: 158) 8. sınıf öğrencilerinin yarıya yakınının ana düşünce ve yardımcı düşünceler boyutunda yetersiz düzeyde olduğunu; ana düşünceyi belirgin, açık bir biçimde ortaya koyamadıklarını, yardımcı düşünceleri yetersiz kullandıklarını, düşünceler arasındaki bağlantıyı sağlayamadıklarını tespit etmiştir. Arıcı ve Ungan (2008: 324) öğrencilerin yarıya yakınının (% 45,9) plan yapmada zorlandığını bunun da ana fikri ifade ederken hatalara yol açtığını belirlemiştir. Aynı şekilde Alkan (2007: 84) da öğrencilerin, anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralayamadıklarını, bir düşünceden ötekine mantıksal bir akış içinde geçemediklerini belirtmektedir. Bu sonuçlar başka araştırmalar tarafından da desteklenerek (Temizkan, 2003: 145; Kırbas, 2006: 139; Arıcı, 2008: 216; Erbilin, 2014: 160) öğrencilerin konunun islenişinde, planlamada, ana fikir ve yardımcı fikirleri ifade etmede, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmada zorlandıkları sonucu ortaya koyulmuştur.

Öğrencilerin yukarıda belirtilen noktalardaki yetersizliklerinin nedenlerini aramak gerekir. Erbilin, (2014: 158) bu yetersizliklerin temel nedeninin öğrencilerin yazma sürecinde yazının amacını ortaya koyacak bir ana düşünce belirlememesi olduğunu belirtmektedir. Yazılı anlatımda yazının ana düşüncesini belirlemek ve yazıyı bu ana düşünce çerçevesinde geliştirmek önemlidir. Amaçsız bir biçimde yazıya başlamak, ana düşünceyi destekleyecek yardımcı fikirlerin gelişigüzel bir şekilde art arda sıralanmasına ve yazının iletmek istediği düşüncenin daha açık, daha belirgin olmaktan uzak kalmasına yol açar. Ana düşüncenin saptanmasından sonra destekleyici fikirlerin sınırlarını çizmek gerekmektedir. Destekleyici düşünceler temel düşünceye dayanak oluştururken destekleme yönü niteliğindeki unsurlardan da faydalanmalıdır. Böylelikle metni bir araya getiren tüm unsurlar düzenli bir bütünlük oluşturmaktadır. Öğrencilerin ana düşünce, yardımcı düşünce, başlık ve paragraflar arasındaki geçiş ifadelerini yerli yerinde kullanmaları metni sistemli hale getirmektedir. Öğrencinin metni oluşturan unsurlar arasında bağlantı kurmaktaki başarısızlığı kompozisyonun tamamını etkilemektedir. Bu durum metinde cümleler ve paragraflar arasında kopukluk meydana getirmektedir. Bağlantı yetersizliğinin sebepleri bilindiğinde ve ortaya konduğunda fikir ve yazı arasındaki bütünlük sağlanmış olacaktır.

Yazılı metinlerde düşünce üretiminin temeli düşüncenin kaynaklarını etkili bir şekilde kullanmaktan geçer. Deniz (2000: 61)'e göre kelime zenginliği zihin ve fikir zenginliği ile birlikte artmaktadır. Bireyin düşünce gücü geliştikçe söz dağarcığı artmaktadır. Düşünce üretmek için okuma, gözlem, başkalarıyla iletişim kurarak onların düşüncelerini öğrenme gibi yollar kullanılabilir. Çelikpazu (2006: 80) da okuma alışkanlığı ve zevkini kazanmamış, sözcük dağarcığı yetersiz olan, sözcükleri doğru telaffuz edemeyen ve düzgün cümleler kuramayan öğrencilerin duygu ve düşüncelerini istedikleri gibi anlatamadıklarını ifade ederek bu düşünceyi desteklemektedir. Akbayır (2006: 77)'a göre Yazılı anlatımın geliştirilmesi kitap okuma sevgisinin kazandırılmasına bağlıdır. Çok okuyan bir birey doğal olarak

okuduklarını dile getirmeye, yazmaya ve anlatmaya yönelir. Kartal ve Özteke (2010: 378)'ye göre de anadilin gelişimindeki önemli faktörlerden biri bireyin okuma kaynaklarıdır. Bu kaynaklarla beslenme bireyin hem yazılı hem de sözlü anlatım becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği gibi aynı zamanda eleştirel düşünme ve empati kurma becerilerinin gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Bireyin gelişiminde çok yönlü etkisi olan okuma becerisinin ve okuma alışkanlığının kazandırılıp gelişmesinde yaşamın ilk yıllarından itibaren ailelerin ve okul çağına gelindiğinde ise öğretmenlerin dersteki büyük önem taşımaktadır.

Yazılı metinlerde önemli unsurlardan biri de düşüncenin düzenleniş biçimidir. Bir metni oluşturan kelime, cümle ve paragraflar sistemli bir bütün oluşturmaktadır. Şahin (2004: 36)'e göre düşüncelerin belirgin kılınması, düşünce bağıntısının kurularak yazının bütünlüklü olması ve çekicilik kazanması bakımından paragraflar önemli işlevlere sahiptir. Yazının konusu ve bütünlüğü düşünülerek, işlevleri yönünden, giriş (başlangıç), gelişme (geçiş), sonuç; içerikleri yönünden, düşünce (fikir, tahlil), olay, tasvir (betimleme) paragrafı gibi başlıklar altında tanımlanır. Metni oluşturan paragraflar arasında anlam bütünlüğünün doğru geçişler ile sağlanması önemlidir. Selvikavak (2006: 18)'a göre yazma, sözcüklerin, ifadelerin, tümcelerinin bir düzen oluşturacak şekilde belli yollar izlenerek ve anlamlı bir bütünlük içinde bir araya getirilmesi sürecidir. Paragraflar arasındaki ahenk ve düzen bir yazma metninin başarısını ortaya koymaktadır. Çağlayan (2009: 32)'a göre yazma becerileri gelişmemiş öğrenciler bilgiyi aktarmaya dayalı yazımları daha fazla yapmaktadırlar. Bunun nedeni metni yorumlayıp kendi yazım tarzlarıyla bütünlüştürmemeleridir. Öğrencinin düşündükleri ile ifade ettikleri arasındaki fark metnin amacına ulaşma gücünü göstermektedir. Yılmaz (2009: 21)'a göre, Yazma sırasında düşüncelerin arka arkaya sıralanması yeterli değildir. Düşüncelerin mantıksal ilişkiler içinde ve birbirini tamamlar nitelikte olması önemlidir. Kelime, cümle ve paragraflar arasında ortaya atılan düşüncelerle sağlanan eşleme önem taşımaktadır. Eğilmez (2010: 21)'e göre birey yazılı anlatım yoluyla kendini ifade ederken, zihin sözlüğünde yer alan söz varlığının içinden kullanacağı sözcükleri özenle seçer ve böylece sözcükler aracılığı daha bilinçli bir düşünme etkinliği gerçekleştirmiş olur. Sözcüklerle sağlanan etkili bir anlatım metnin büyük yapısı olan paragrafları da daha nitelikli kılmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin metinleri oluştururken kullandıkları kelime, cümle ve paragraf birimleri de değerlendirilmiştir. Buna göre; tüm sınıf düzeylerinde en az metin 1-25 kelime ile 200 ve üstü kelime aralıklarında üretilmiştir. Bu durum, belirlenen kelime aralıklarının en alt ve en üst aralıklarına ilişkin metin sayılarının az olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin en alt kelime aralığında (1-25) az sayıda metin yazmaları olumlu bir durumdur. Bununla birlikte en üst kelime aralığına (200 ve üstü) ilişkin metinlerin sayılarının da az olması istenen bir durum değildir. Öğrencilerin tüm sınıf düzeylerinde en fazla ürettikleri metin sayısı 101-150 kelime aralığındadır. Buna göre öğrencilerin kendilerine verilen konularda ortalama 101-150 kelimedenden oluşan yazılı metinler ürettikleri söylenebilir. Bir metni oluşturan

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

kelime sayısı nicelikte doğru orantılıdır. Bilgilendirici bir metinde kelime sayısına bağlı olarak ifade edilmek istenen düşünce daha kapsamlı ve açıklayıcı olmaktadır. 1-25 ve 26-50 arası kelimedenden oluşan metinler incelendiğinde temel düşüncenin sağlam dayanaklar üzerine inşa edilmediği göze çarpmaktadır. Bu da metni oluşturan kelimelerin nicelik olarak azlığından kaynaklanmaktadır.

Metin birimleriyle ilgili diğer bulgu cümle aralıklarına yöneliktir. Buna göre 5. ve 6. sınıf öğrencileri en fazla 6-10 cümle aralığında metin yazarken; 7. ve 8. sınıf öğrencileri en fazla 11-15 cümle aralığında metin yazmışlardır. Bu durum, 11-15 cümle aralığına kadar sınıf düzeyleri yükseldikçe yazılı metinlerde kullanılan cümle sayılarının arttığını göstermektedir. Ayrıca 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin önemli bir kısmının (5. sınıfta 36; 6. sınıfta 28) 11-15 cümle aralığında metin yazmaları, bu aralığın ortalama cümle sayısına işaret ettiği söylenebilir. Buna göre tüm sınıf düzeylerinde 11-15 cümle aralığının altında kalan metinler aynı zamanda ortalamanın altında; bu aralığın üstünde kalan metinler ise ortalamanın üzerinde olarak değerlendirilebilir. 11-15 cümle aralığından sonraki aralıklara bakıldığında üretilen metin sayılarının önemli oranda azaldığı görülmektedir. Bu durum öğrencilerin, ortalama olarak değerlendirilebilecek olan 11-15 cümle aralığının üstündeki aralıklarda metin yazma konusunda yetersiz olduklarını göstermektedir. Bir metni oluşturan kelime sayısı gibi cümle sayısının fazla olması da fikirlerin yeterli ölçüde ve istenen biçimlerde ifade edilmesini sağlamaktadır. Öğrencilerin, yazılı metinlerde sayıca az cümle kullanmaları, konuyla ilgili düşünce üretmekte ve bunları ifade etmekte zorlandıklarının bir işaretidir.

Araştırmadaki diğer bulgu paragraf aralıklarına yöneliktir. Buna göre en fazla metnin 3 paragraftan oluştuğu görülmektedir. Metinlerin üç paragraftan oluşması gerektiği düşüncesi öğrenciler arasında oldukça yaygındır. Bu durum metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin bir uzantısıdır. Öğrenciler metinlerin üç bölümden oluştuğu ve her bir bölümün de bir paragrafta ifade edilebileceği gibi bir düşünceye sahiptir. Böylece öğrencilerin, yazdıkları bilgilendirici metinlerde bölümler arası ayırım ve geçişlerin farkında olmadıkları anlaşılmaktadır. Araştırmada 4 ve 5 paragraftan oluşan metin sayısının tüm sınıf düzeylerinde çok az olması bu düşünceyi desteklemektedir. Oysaki bir metnin her bölümü özellikle de gelişme bölümü birden fazla paragraftan oluşabilir.

Araştırmada dil birimleri açısından düşüncelerin dağılımına ilişkin ilk sonuç kelime aralığıyla temel düşünceler arasındaki bağlantıyla ilgilidir. Buna göre tüm sınıflarda en fazla temel düşünce 101-150 kelime aralığında üretilen metinlerde yer almaktadır. Bu sonuç kelime aralıklarına göre üretilen metin sayısını desteklemektedir. Çünkü kelime aralıklarına göre en fazla sayıda metin 101-150 kelime aralığında üretilmiştir. Buna göre öğrencilerin bir konuya ilişkin geliştirmiş oldukları temel düşünceleri ortalama 101-150 kelime aralığında ifade ettikleri söylenebilir.

Araştırmada ikinci olarak kelime aralığıyla destekleyici düşüncelerin dağılımı arasında ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Buna göre tüm sınıf düzeylerinde en az

destekleyici düşünce 1-25 kelime aralığında; en fazla destekleyici düşünce ise 101-150 kelime aralığında üretilen metinlerde kullanılmıştır. Buna göre metinlerde kullanılan kelime sayısı arttıkça destekleyici düşüncelerin sayısı da artmaktadır. Bu durum kelime sayısı ile destekleyici düşüncelerin kullanımı arasında güçlü bir bağlantının olduğunu göstermektedir.

Araştırmada kelime aralığıyla bağlantı kurulan son kavram destekleme yönüdür. Buna göre tüm sınıf düzeylerinde 1-25 kelime aralığındaki metinlerde destekleme yönü kullanılmamıştır. 26-50 kelime aralığındaki metinlerde ise 6., 7., ve 8. sınıf düzeylerinde destekleme yönü kullanılmadığı görülmektedir. Bunun sebebi düşünceler arasındaki sıralamadan kaynaklanmaktadır. Metin organizasyonunda ilk olarak temel düşünce, daha sonra destekleyici düşünce, en son destekleme yönü gelir. Metindeki kelime sayısı azaldıkça temel düşünceden destekleme yönüne kadar anlatılmak isteneni tam olarak ortaya koyabilecek kelimelerin bulunması da zorlaşmaktadır. Bu nedenle bazı metinlerde sadece temel düşünce, bazı metinlerde de temel düşünce ve destekleyici düşünceye yer verilmekte; özellikle kelime sayısı az olan metinlerde destekleme yönüne sıra gelmemektedir. Dolayısıyla kelime sayısı az olan metinlerde destekleme yönünün kullanım oranı düşmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bulgu cümle aralığına göre düşünce dağılımlarına yöneliktir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre en fazla temel düşünce 6-10 cümle aralığında aralığındaki metinlerde üretmişlerdir. En fazla destekleyici düşünce ve destekleme yönü ise 11-15 cümle aralığında üretilmiştir.

Araştırmada elde edilen diğer bulgu paragraf aralığına göre düşünce dağılımlarına yöneliktir. Araştırma sonuçlarına göre tüm sınıf düzeylerinde en fazla temel düşünce, destekleyici düşünce ve destekleme yönü 3 paragraftan oluşan metinlerde yer almaktadır. Bu durum, öğrencilerin ortalama 3 paragraflık metinler doğrultusunda düşüncelerini ifade etmeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Paragraf aralığı ile temel düşünce sayısına ilişkin dikkat çeken bir durum tüm sınıf düzeylerinde 1 paragraftan oluşan metinlerde yer alan temel düşünce sayısının oldukça fazla olmasıdır. Bu durum öğrencilerin metinleri planlama konusunda yetersiz olduklarına işaret etmektedir. Öğrenciler bir metni oluştururken bölümlere ayırma ve planlama konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir. Bir metni oluşturan paragraflar düşüncelerin belli bir sisteme göre yer aldıklarının göstergesidir. Öğrencilerin metinlerinde paragraflar arasında bir bütünlük yer almamaktadır. Bu da ifade edilen temel düşüncenin diğer düşüncelerle ve destekleme yönüyle bağlantısını zayıflatmaktadır.

Araştırmada düşüncelerin metin içinde düzenlenmesi giriş, gelişme ve sonuç bölümleri açısından ele alınmıştır. Buna göre giriş bölümlerindeki temel düşünce sayısı tüm sınıf düzeylerinde yüksek sayılardadır. Buna karşın gelişme bölümlerinde daha az temel düşünceye yer verilmiştir. Metinlerdeki destekleyici düşünce ve destekleme yönü sayısına bakıldığında ise bunların daha çok gelişme bölümlerinde yer aldığı görülmektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

Düşüncelerin metin içindeki düzenlemesi yazılacak metnin planlanmasıyla ilgilidir. Metin yazılmaya başlanmadan önce konuyla ilgili düşünceler listelenir. Bunlar konuyla ilgileri bakımından sıraya konularak çıkarılması gerekenler metnin dışında bırakılır. Geriye kalan düşüncelerin metnin hangi bölümlerinde ifade edileceği tasarlanarak taslak metin yazma aşamasına geçilir. Bu şekilde bir uygulama metnin bölümleriyle metinde yer verilecek düşünceler arasında bir uyum oluşmasını sağlar. Sonuç olarak planlı, tutarlı ve düşünceler arasında organik bir bağ kurulan metinler ortaya çıkar. Araştırmada elde edilen sonuçlar, metinde yer verilmesi planlanan düşüncelerin sistemli bir şekilde değerlendirilmediğini göstermektedir. Metnin giriş bölümü genellikle konuyla ilgili kavramların tanıtıldığı, okuyucunun metni okumaya hazırlandığı bölümdür. Bu bölümde çoğunlukla temel düşünceye yer verilmez ancak temel düşünce için uygun bir zemin hazırlanmaya çalışılır. Temel düşüncelere ve bunların yanında destekleyici düşüncelere en fazla gelişme bölümünde yer verilir. Çünkü gelişme bölümü konunun çeşitli boyutlarıyla ele alındığı, okuyucunun konuyla ilgili merak ettiği sorulara cevap verildiği en geniş bölümdür. Sonuç bölümü ise metinde ele alınan temel düşüncelerin sentezlenerek bir sonuca bağlandığı bölümdür. Düşüncelerin metin içindeki düzenlemesiyle ilgili sonuçlara bakıldığında en fazla temel düşüncenin metnin giriş bölümlerinde ifade edildiği görülmektedir. Buna karşın gelişme bölümlerinde giriş bölümlerindekinden daha az sayıda temel düşünceye yer verilmiştir. Ayrıca sonuç bölümlerinde de tüm sınıflarda temel düşünce bulunmaktadır. Bu durum öğrencilerin hangi düşünceleri metnin hangi bölümlerinde ifade edeceklerine karar vermeden yazmaya başladığını göstermektedir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan bu sonuçlara ışığında aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Yazılı bir metni oluşturan temel yapının düşünce olmasına bağlı olarak öğrencilerin yazmadan önce düşünme eylemine odaklanmaları sağlanmalıdır.
2. Yazılı bir metnin gücü, sağlam bir düşünce alt yapısıyla birlikte bu düşüncelerin doğru organizasyonunda gizlidir. Buna bağlı olarak öğrencilere sınıfta yazma çalışmaları yaptırılmalıdır.
3. Bir yazma konusuna bağlı olarak üretilen düşüncelerin sınıflandırılması ve metindeki konumu önemlidir. Öğrencilere düşüncelerinin bir yazılı metin içindeki konumu ve önemi hissettirilmelidir.
4. Yazma eylemine doğrudan başlamadan önce kısa ama nitelikli düşünme molaları uygulanmalıdır. Bu düşünme seansları sınıfça ya da bireysel olabilir.
5. Yazılı bir metin gücünü temelindeki düşünceden ve en önemlisi düşüncenin üretildiği zihinden alır. Sistemli bir düşünme gücüne sahip zihnin anahtarı okumaktır. Yazmak ve okumak birbirini tamamlayan iki önemli süreçtir. Bir anahtar olarak okuma eylemi göz ardı edilmemelidir.

6. Öğrencilere üzerinde çalışacakları ve düşünceleri analiz edecekleri örnek metinler sunulmalıdır. Örnek metinler yazılı muhtevanın en iyi numunelerini oluşturmalıdır.

7. Sağlam bir yazılı metin üretmek için zaman ve tekrar gerekmektedir. Öğrencilere yaptırılan yazma etkinliklerinde nerede hata yaptıkları gösterilmeli ve yazdıklarını uygun metinlerde karşılaştırma fırsatı sunulmalıdır.

8. Yazmak beraberinde bir süreci getirmektedir. Ve bu süreç sürekli bir değişim ve gelişimi sağlamaktadır. Öğrencilere yazma eyleminin nihai bir sondan ziyade süreklilik arz eden bir gelişme olduğu sezdirilmelidir.

Kaynakça

Akbayır, S. (2006). Yazılı anlatım biçimlerinin yazma becerisi edinimindeki işlevleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Aksan, D. (2009). Anlambilim: Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi. Ankara: Engin Yayınevi.

Alkan, N. Zeynep. (2007). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım hataları. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Arcı, A. F. ve Ungan, S. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmalarının bazı yönlerden değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (20), 317-328.

Arcı, A. F. (2008). Üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım hataları. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2), 209-220.

Cüceloğlu, D. İyi düşün doğru karar ver: Etkili yaşamın temel boyutları üzerine Yakup Bey'le söyleşiler. (10.Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çağlayan, N. (2009). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleyerek anladıklarını yazılı anlatıma aktarma becerilerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Çelikpazu E. E. (2006). Erzurum merkez ilçe ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

Deniz, K. (2000). Yazılı anlatım becerileri bakımından köy ve kent beşinci sınıf öğrencilerinin durumu. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Eğilmez, İ. N. (2010). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarına aktarımı. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Metinlerinde Düşünce Alt Yapısı

Erbilen, M. (2014). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda planlama becerilerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Ergin, M. (2009). Türk dil bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Gedizli, M. (2006). Söyleyebilmek: Sözlü anlatıma giriş. İstanbul: Marka Yayınları.

Güneş, F. (2013). Türkçe öğretimi: Yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Huber, Emel (2008). Dilbilime giriş. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

KARTAL, E. ve ÇALAR, Ö. H. (2010). ilköğretim öğrencilerinin okuduklarını anlama ve anlatma düzeylerinin belirlenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 3, (11), 372-380.

Kırbaş, A. (2006). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.

Ross, D. (2002). Aritoteles. İstanbul: Kabcacı Yayınevi.

Selvikavak, E. (2006). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ileri düzeydeki öğrencilerin paragraf yazma becerisini geliştirme üzerine bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Şahin, C. (2004). İlköğretim II. kademe yazılı anlatım becerisinin etkin öğrenme yöntemleriyle geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Temizkan, M. (2003). Yazılı anlatım etkinliği çerçevesinde Türkçe öğretmenlerinin çalışmalarına ilişkin bir değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Temizkan, M (2009). Metin türlerine göre okuma eğitimi. Ankara: Nobel Basımevi.

Türk Dil Kurumu (2009). Türkçe sözlük. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

The text is the largest and most spacious unit within a narrative structure. Sentences of words that are the smallest part of the elements that make up a text; sentences constitute paragraphs. The disclosure and expression of an idea, emotion, thesis or antithesis takes place at the paragraph level. The basis of the paragraphs contained in the text constitutes thoughts. A text is generally composed

of input, development and result sections. Thoughts within this text structure are located at these units level. The input section of the text reveals the thought. The boundaries of the thought that is subsequently laid out are drawn and defined. This is similar to the process of anticipation and identification of a problem condition. The introduction section consists of short and clear ideas. It is the part where the basic idea arises in the text. In the development department, basic thinking is expanded with supportive thoughts. The section that describes the ideas, enriched with examples, is the development part. In this chapter, the thoughts are supported by establishing reason-result relationships between sentences, using numerical data and arguments. In a broader expression, the development department is the part where questions are answered and problems are tried to be solved. The result section of the text is the part where the ideas expressed in the introduction and Development section are synthesised. The ideas that are contained in the text as a unit are transformed into a whole in this section and converted into a result paragraph.

The main thoughts and supportive thoughts emerging in the text of a plan constitute the fundamental structure, without leaving the main idea and theme of the text. The skeleton of the text consists of the introduction, development and conclusion sections. The filling material that fills the inside of this skeleton is basic thoughts and supportive thoughts. The element that makes a text understandable and qualified is the link between basic thinking and supportive thinking. Supportive thinking offers explanatory clues to the message, without getting too far from the boundaries of the basic thought. The element that makes supportive thinking robust is the basis for which it provides basic thinking. These anchor points are not positioned randomly in the text. Supportive thinking is manifested by using the reasoning paths that bring the main idea closer and more fundamental. Thus, the purpose of the writing is to organize the different ideas that constitute the text of the student's reasoning ways of planning, classification, sorting, analysis, synthesis and evaluation, such as the use of the upper cognitive field.

It is the first phase of the process of writing and composing text by contacting the individual's thoughts before they begin writing. When the individual gains this awareness, they gain competence in directing and controlling their thoughts during the writing process. Writing work in Turkish lessons is of great importance in order to comfortably grasp the separation of fundamental thoughts and subthoughts within the boundaries of the writing subject and type of a text. The learning that takes place in the process of creating more text and reasoning and thinking techniques used in this process is the main purpose of writing studies. It is considered the final goal of writing studies in Turkish lessons in which individuals learn to think and express their thinking methods with written texts.

Method

It is a type of descriptive study conducted in this research screening model aimed at determining the substructure of thought in the written texts of middle

school students. Middle School students constitute the universe of research. The sample of the study consisted of 439 students studying in secondary schools in Antakya and Defne districts of Hatay province. As a data collection tool in research; "Rating Key for the Substructure of Thought in Informative Texts", "Evaluation Form for the Distribution of Thoughts According to Language Units", "Evaluation Form for the Organization of Thoughts in the Text", "Supporting Evaluation Form for the Use of Direction", "Evaluation Form For the Main Thinking and Supportive Thinking Ratio", "The Statement on the Mistakes Made in the Arrangement of Thoughts" was used. The collection of data in the study was provided by evaluating the texts printed on the students. The percentage and frequency of the basic descriptive statistical analysis techniques in the analysis of the data obtained in the study; One-way variance (ANOVA) analysis was used in determining the findings of the values of significance between class levels.

Result and Discussion

According to the results obtained in the study, the rate of text with no main thought at all class levels is very high. It is concluded that the written texts are weak in terms of "thought substructure", as it is considered in conjunction with texts that include 1 main thought and texts that do not contain the main thought. When the results are evaluated, the proportion of texts without supportive thought is also high. According to the results obtained in the study, the proportion of the texts expressed by synthesizing ideas is low. In the study, the words, sentences and paragraph units that students used to compose texts were evaluated. At all class levels, the minimum text is 1-25 words and 200 and above. In addition, students have written texts consisting of 3 paragraphs in the range of 6-10 sentences. The first result of the distribution of thoughts in terms of language units in the research relates to the link between the word range and the main thoughts. Accordingly, the maximum main thought in all grades is in the texts produced in the range of 101-150 words. In the study, the arrangement of thoughts in the text is discussed in terms of introduction, development and conclusion sections. Accordingly, the number of main thoughts in the input sections is high in all class levels. However, there are fewer main thoughts in the development departments. The number of supporting thinking and supporting aspects in the texts is seen in more development departments.